

Asia: VN/18946/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit esityksen lakipykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä. JHL on aikaisemmin lausunut 26.9.2019 vapaan sivistystyön kautta hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista valmistelevan työryhmän muistioloituksen ehdotuksista.

JHL kannattaa opinto- ja tutkintorekisterilain muuttamista vapaan sivistyksen osalta luonnoksessa esitetyllä tavalla. Uudistus tukee osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varsinkin, kun suuri osa aikuisväestön koulutuksesta järjestetään vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

JHL pitää tärkeänä, että vapaatavoitteisten koulutusten tietojen tallentaminen olisi oppilaitoksen ylläpitäjälle vapaaehtoista, ja että tietojen tallentamiseen voisi käyttää Opetushallituksen tarjoamaa maksutonta käyttöliittymää. Lisäksi JHL pitää tärkeänä, että oppilaitoksen ylläpitäjä voisi lain voimaantulon jälkeen porrastaa koulutustarjontansa ja näin tarjota opintosuoritusten tallentamista koulutus kerrallaan joustavasti omien resurssien puitteissa. Vapaan sivistyksen oppilaitosten luonteesta johtuen kaikkea lyhytkestoista koulutusta ei ole tarvetta viedä Koski-tietovarantoon.

JHL pitää tärkeänä, että tietojen tallentaminen tehdään vain, jos opiskelija pyytää sitä. On mahdollista, että kurssitieto voi antaa epäsuoran vihjeen henkilön yksityiselämästä. Koski-tietovarantoon tallennetut tiedot ovat pysyviä. Siksi on tärkeää, että Koski-palvelussa henkilö voi itse hallinnoida omia tietojaan ja antaa suostumuksen tietojen luovuttamiseen esimerkiksi työnantajalle.

9a§/9d§ Vapaan sivistystyön koulutusta koskevat tiedot –kohdassa sanotaan, että opiskelija pyytää tietojen tallentamista. Lain perusteluosassa tarkennetaan, että ”Pyyntö tulisi tehdä käytännössä jo koulutuksen alussa, jotta vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin ehdotettu arvioinnin edellytys täyttyy.” Tätä olisi syytä täsmentää siten, että pyyntö on tehtävä oppilaitoksen ylläpitäjän ohjeistuksen mukaisesti, koska vapaan sivistyksen koulutukset poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi opiskelijan tulisi tehdä pyyntö heti koulutuksen alussa, jotta ei jouduttaisi tulkinnan varaisiin tilanteisiin, jos opiskelija haluaisikin tehdä pyynnön kesken lyhytkestoisen koulutuksen.

Kommentit esityksen taloudellisten vaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin taloudellisiin vaikutuksiin?

JHL pitää taloudellisten vaikutusten arviointia oppilaitosten ylläpitäjille alakanttiin arvioituna. Vaikka Opetushallitus tarjoaisi maksuttoman käyttöliittymän tietojen siirtoon, edellyttää muutos oppilaitoksen omaan opintohallintojärjestelmään muutostöitä mm. pyynnön osoitusvelvollisuuden pysyvään todentamiseen. Tämä tarkoittaa, että oppilaan antama lupa tietojensa viemiseen ja tallentamiseen Koski-palveluun tulee tallentaa ja säilyttää pysyvästi oppilaitoksen omassa tietovarannossa. Laissa käytettäisiin opiskelijan tahdonilmaisesta termiä pyytäminen. Oppilaitoksen ylläpitäjälle syntyy tietosuoja-asetuksen näkökulmasta lakisääteinen velvollisuus tallentaa koulutusten tietoja, jos oppilaitoksen ylläpitäjä on päättänyt tarjota tietovarantoon tallentamista koulutukseen osallistuville opiskelijoille ja opiskelija pyytää tietojen tallentamista.

Muutos edellyttää koulutuksen osaamisperusteista kuvaamista – käytännössä kuvausten viemistä Opetushallituksen ePerusteet-palveluun – sekä koulutuksen laajuuden määrittelyä opintopisteinä sekä opiskelijan suorituksen arviointia.

Opetushallitus järjestää vapaan sivistyksen oppilaitoksille kaksi puolen päivän koulutustilaisuutta osaamisperusteisuudesta ja arvioinnista, mikä on liian vähän. Muutos on uusi myös vapaan sivistyksen opiskelijoille, mikä edellyttää oppilaitoksen ylläpitäjälle viestinnällisiä toimia ja opettajien kouluttamista.

JHL katsoo, että ylläpitäjälle aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia tulisikin tukea esimerkiksi määräaikaisella valtionavustusrahoituksella tai erillisrahoituksella.

Kommentit esityksen viranomaisvaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin teknologisiin edellytyksiin tai siihen, ettei esityksessä mainittuihin opintosuorustietoihin sovellettaisi laissa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017) säädettyä 10 §:ä eikä 29 § 2 ja 4 momentteja tietojen luovuttamisesta tietovarannosta?

Koska tietojen tallentaminen Koski-tietovarantoon on vapaaehtoista vapaan sivistyksen oppilaitokselle ja opiskelijan on esitettävä pyyntö tietojen tallentamiseen, ei viranomaisille muodostu merkittävää hyötyä tilastoinnissa, päätöksenteossa tai etuuksien käsittelyssä. JHL katsoo, että opintopisteitä ei tule käyttää vapaan sivistystyön rahoituksen määrittämisessä.

JHL:n mielestä Opetushallituksen järjestämät kaksi puolen päivän koulutustilaisuutta osaamisperusteisuudesta ja arvioinnista ovat liian vähän uudistuksen laajuuteen nähden. Vapaan sivistyksen oppilaitoksissa on paljon tuntiopettajia, jotka tarvitsevat koulutusta osaamisperusteisuuteen ja arviointiin. Muutos on uusi myös vapaan sivistyksen opiskelijoille, mikä edellyttää oppilaitoksen ylläpitäjälle viestinnällisiä toimia.

Kommentit esityksen muihin vaikutusten arviointeihin

Vapaan sivistyksen koulutuksen huomioiminen osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen saattaa nopeuttaa aikuisten muiden oppilaitosmuotoisten tutkintojen suorittamista, millä on pitkällä aikavälillä yhteiskunnallista vaikutusta.

Kommentit esityksen tietosuoja- ja tiedonhallintavaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten opiskelijalta edellytettävään pyyntöön?

9a§/9d§ Vapaan sivistystytön koulutusta koskevat tiedot –kohdassa sanotaan, että opiskelija pyytää tietojen tallentamista. Lain perusteluosassa tarkennetaan että ”Pyyntö tulisi tehdä käytännössä jo koulutuksen alussa, jotta vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin ehdotettu arvioinnin edellytys täyttyy.” Tätä olisi syytä täsmentää siten, että pyyntö on tehtävä oppilaitoksen ylläpitäjän ohjeistuksen mukaisesti, koska vapaan sivistyksen koulutukset poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi opiskelijan tulisi tehdä pyyntö heti koulutuksen alussa, jotta ei jouduttaisi tulkinnan varaisiin tilanteisiin, jos opiskelija haluaisikin tehdä pyynnön kesken lyhytkestoisen koulutuksen.

Muut kommentit

-

Ehrnsten Lena
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry - rehtori Anne Karjalainen